

Billigast använda energin klokare

Energipolitik handlar nästan uteslutande om energitillförsel. Men för att få lägre kostnader, högre konkurrenskraft och bättre miljö måste vi satsa på energieffektivisering. Kunskapen finns men ändå händer så lite, skriver Anders Wijkman, EU-parlamentariker, Hans Nilsson, International Energy Agency och Lars Nilsson, professor i miljö- och energisystem, Lunds tekniska högskola.

Den finske filosofen Georg Henrik von Wright sade en gång att frågan om vilken sorts energitillförsel man skall ha inte kan besvaras. Först måste vi besvara frågan om hur mycket energi vi behöver. Energianvändningen är orsak och energitillförseln är verkan. Ändå handlar energipolitiken nästan uteslutande om energitillförsel. Det är som att låta svansen vifta med hunden.

Möjligheterna för effektivare användning är mycket stora. IVA rapporterade i sin Energiframsyn att vi med ökande ekonomiskt välstånd till och med kan minska vår energianvändning under de närmaste 20 åren. Ett antal ledande företrädare för större företag och förvaltningar hävdade för några månader sedan att energianvändningen i deras byggnader kunde halveras.

Vetskapen finns. Kunskapen finns. Och ändå sker så lite! När IVAs projektledare för just "Energiframsyn" väljer att framträda i debatt i Ny Teknik (NyT 2004:20) för att mana till eftertanke så talar han om energitillförselteknik efter att ha konstaterat att "... det finns en mycket större teknisk potential för energi- och elbesparing, men det saknas styrmedel och intresse samt i många fall ekonomiska motiv för att utnyttja den". Skall vi ge upp så lätt?

Det grundläggande problemet är att energieffektivitet inte är en produkt utan en egenskap hos produkter som använder energi. Därmed faller också en stor del av det resonemang som ställer energieffektivisering som alternativ till energitillförsel i en privatekonomisk kalkyl.

Och därför behövs speciella insatser för att göra effektivare energianvändning observerbar och/eller till en inbyggd egenskap i de produkter som användarna favoriserar. Sådana styrmedel är inte nödvändigtvis av ekonomisk eller teknisk natur utan snarare organisatorisk. Det finns många exempel på hur man i andra länder funnit goda former för detta. I USA upp-handlas till all statlig verksamhet bara de minst energikrävande produkterna. I Danmark finns en klubb för kommuner och företag som för sin drift bara köper A-klassade produkter enligt EUs märkning. I stället för att ge information assisterar man för genomförande, man går från råd till dåd.

Bakgrunden till den bristande aktiviteten är enligt vår mening att:

* Energipolitiken huvudsakligen har en defensiv utformning. Man ser problem men inte möjligheter. Åtgärderna är tillkomna för att ersätta bortfall av kärnkraft, för att minska utsläpp av växthusgaser, för att minska beroendet av olja, ta bort monopol på marknaden etc. Politiken borde, just för att kunna uppnå dessa mål, i stället ha en offensiv utformning att skapa nya möjligheter, tjänster, teknik, industri, välfärd etc.

* Energipolitiken är marknadspassiv och försöker ställa i ordning en marknadsplats där man sedan hoppas att entreprenörer skall fylla den med aktivitet. Politiken borde i stället utnyttja marknadens dynamik, just för att ge dessa entreprenörer utrymme att skapa, till exempel genom att:

- peka ut intressanta möjligheter (marknadsnischer),
- agera för att kombinera entreprenörers kunnande,
- formulera problem/behov för att attrahera marknadens utvecklingskraft.

* Energipolitiken är närsynt och försöker med avgränsade, riktade styrmedel påverka en sak i taget i hopp om att det leder till ett sammanlagt positivt resultat när de adderas. Den borde i stället vara visionär och övergripande så att användarna av de energieffektiva produkterna kan erbjudas en hel funktion och få den tillhandahållen på sina egna villkor.

Industrin hävdar ofta sitt behov av tillgång på säker och billig energi. Vi delar denna synpunkt, men det enda sättet för industrin att få detta behov säkert tillgodosett är att de förefintliga produktionsresurserna inte överutnyttjas. Energieffektivisering är alltså det säkraste sättet att få låga priser på el och bränslen. Lågt pris och lägre energianvändning ger garanterat lägre kostnad, högre konkurrenskraft och samtidigt bättre miljö.

Anders Wijkman
EU-parlamentariker,
Stockholm

Hans Nilsson
Effektiviseringskonsult,
FourFact Stockholm

Lars Nilsson
Professor i miljö- och energi-system,
Lunds tekniska högskola

